

Frisogn har givet mere frimodighed

Vi hverken danser på bænkene eller rocker på prædikestolen, men vi har frihed til at udvikle en gudstjenesteform, der passer til vores sogn og til den tid, vi lever i.

(Kronikken er skrevet i anledning af, at Sdr. Bjert Sogn i 2016 havde været liturgisk frisogn i ti år. Den blev bragt i det årlige magasin for Haderslev Stift).

Af Anette Jorsal

Formand for menighedsrådet i Sdr. Bjert

Det var en søndag lige efter gudstjenesten. Jeg faldt ude på plænen i snak med et yngre par, som tydeligvis var med i dåbsfølget, og han slog armen over mod cirkusteltet og spurgte, om vi holdt gudstjeneste på den måde hver søndag, for som han fortsatte: "Så kunne man da få lyst til at gå til sådan noget!"

Hun tilføjede: "Og det var så dejligt, at vi stod op og sang, for så kan man mærke sangen i kroppen".

Jeg tilbød dem straks en ekstra bolle, for de havde på deres egen måde spottet, at her i vores kirke bliver der arbejdet med gudstjenesteformen – eller liturgien, som vi siger i de indforståede kredse.

Vores sognepræst Tine Illum får også jævnligt kommentarer til gudstjenesteformen f.eks., at hun modtager nadveren af en lægmand – i stedet for at hun tildeler sig selv oblat og altervin. "Kan man det?", har flere spurgt. Ja, da. Selvfølgelig kan man det.

Sådan er der så mange små og større ting, hvor man kan se, at i vores kirke – Sdr. Bjert Kirke øst for Kolding – gør vi det lidt på vores egen måde, men ikke mere end, at gudstjenesten stadig er genkendelig.

Første liturgiske frisogn

I 2016 var det ti år siden, at vi blev det første liturgiske frisogn i Danmark, og det betyder ikke, at vi danser på bænkene, og præsten har smidt kjolen, mens hun rocker på prædikestolen. Slet ikke. Det har til gengæld betydet, at vi hele tiden er opmærksomme på livet i gudstjenesten, og at gudstjenestelivet tydeliggør vores tro på det sted og ikke mindst i den tid, som vi befinder os i.

Det var faktisk det daværende menighedsråd i Sdr. Bjert, der opfandt udtrykket liturgisk frisogn. Man kunne på det tidspunkt søge om at blive et økonomisk frisogn, og en dag på et møde i menighedsrådet var der et

medlem, der udbrød: "Gid vi i stedet kunne få større frihed i forhold til vores gudstjeneste". Den sætning forløste en større debat og mundede ud i et ønske om at blive liturgisk frisogn. Tine Illum foreslog, at hun tog en snak med daværende biskop Niels Henrik Arendt for at få afklaret, om det her overhovedet var muligt.

Det var det. Niels Henrik Arendt havde godt nok aldrig hørt begrebet før, og det havde menighedsrådet i Bjert sådan set heller ikke, men han var som altid lydhør. Sdr. Bjert blev udnævnt til liturgisk frisogn med mulighed for at forme et liv i gudstjenesten, som passede til menighed, tid og sted.

Gudstjenesteudvalg

Der var på det tidspunkt i sognet allerede to udvalg, der arbejdede med gudstjenesteform, og biskoppen sagde, at netop et gudstjenesteudvalg under menighedsrådet var en betingelse for, at vi kunne have et liturgisk frisogn. Der skulle være et forum, hvor man kunne tale i dybden om gudstjenesten. Et liturgisk frisogn skulle nødig blive en række hovsaløsninger, men til gengæld være nye tiltag og ændringer, som er båret af nøje overvejelser og drøftelser om ikke kun, HVAD vi vil, men også om HVORFOR vi vil det.

Niels Henrik Arendt bad om at blive orienteret om hvad, der foregik i laboratoriet i Sdr. Bjert, og som han sagde til sognepræst Tine Illum: "Så længe du er præst, så længe menighedsrådet ønsker det, og så længe I har et gudstjenesteudvalg, så længe kan I være liturgisk frisogn".

- Der er to grøfter at falde i. Den ene er, at man følger alterbogen som om den var en ufravigelig lov. Den anden er, at man gør hvad som helst i gudstjenesten med det resultat, at det ender med noget fuldstændig liturgisk rod, siger Tine Illum.

I Sdr. Bjert forsøger vi hele tiden at styre uden om grøften, og det er lykkedes, fordi der hele tiden er grundige overvejelser og en forudgående dialog om de forskellige ideer og tiltag.

- Gudstjenesten er den måde, hvor vi offentligt udtrykker, hvad vi tror på. Er der noget, som er uforståeligt, er der noget, som mangler, er der noget, som er overflødigt. Det er vi hele tiden forpligtet på at tænke over, i alle tilfælde hvis vi er bevidste om, at vi skal værne om vores reformatoriske arv, siger Tine Illum om sit udgangspunkt for at være præst i det liturgiske frisogn.

Mange forskellige har deltaget i gudstjenesteudvalget ud over præst, organist og to medlemmer af menighedsrådet. Både trofaste kirkegængere og af-og-til kirkegængere. De har alle fordybet sig i, hvad gudstjenesten helt grundlæggende er, og hvad det er for et gudstjenesteliv, vi har her i vores sogn, og hvad der er for et gudstjenesteliv, vi ønsker.

Menighedens gudstjeneste

Der har været tre grundsætninger for arbejdet med gudstjenesten:

- Det er menighedens gudstjeneste.
- Gudstjenestens formål er ikke perfektion, men liv.
- Ingen skal forberede en gudstjeneste alene.

Det sidste er absolut ikke tilfældet i Sdr. Bjert Sogn. Sognepræst Tine Illum og organist Søren Andresen har et nært samarbejde, hvor de sidder sammen og drøfter og tester ideer, når de tilrettelægger hver enkelt gudstjeneste. I en længere periode fik de en gang om måneden hjælp af de borgere i sognet, som ville deltage i et gudstjenesteværksted for at snakke om den kommende søndags tekst og hvilke salmer, der kunne passe til.

Og hvad er der så helt konkret kommet ud af at være liturgisk frisogn?

Vi har ikke længere ind- og udgangsbøn. Kirkegængerne bliver mødt med den apostolske hilsen, og bønnerne efter nadver er tilpasset med elementer fra udgangsbønnerne. Overvejelserne gik på, at der er rigtig mange bønner, især på en dåbsdag, og jo flere, der er, jo større er risikoen for, at mængden gør betydningen lidt ligegyldig.

Et ønske om plads til stilhed fik os til at integrere stilhed til egen bøn i kirkebønnerne efter prædikenen. Først er der en ganske kort bøn, hvorefter præsten siger: "Lad os være stille lidt med vores egne tanker og bønner". En kort stilhed følges op med stilhedsmusik inden den sidste del af bønnerne.

Der har været mange reaktioner på denne stilhed. Nogle syntes, at den larmede, men man vænner sig jo til meget, når den første usikkerhed lige har lagt sig. I dag fornemmer jeg, at der er udbredt glæde ved at have denne stilhed med sig selv og egne tanker. I øvrigt fik vi bekræftet ønsket om stilhed i kirken, da vi i foråret 2016 gennemførte en sogneundersøgelse. Ved spørgsmålet: Hvad får du i kirken, som du ikke får andre steder, lød rigtig mange svar: Ro.

Vi står op under enkelte salmer og sidder ned under læsningerne, fordi man synger bedre, når man står op, og man lytter bedre, når man sidder ned.

Meddelelserne er også flyttet væk fra prædikestolen, fordi der var en udbredt opfattelse af, at de forstyrrede fordybelsen. Lige i øjeblikket ligger meddelelserne og evt. indlæring af salme, inden gudstjenesten går i gang.

Lægfolk inddraget

Et meget vigtigt ønske har været at inddrage så mange som muligt i gudstjenesten. Børn går ind foran dåbsfamilien med små bægre med vand, som hældes i døbefonten. Dåbsforældre eller faddere beder en bøn ved dåben. Børn henter et lys fra alteret, som de tager med ind til børnekirke, som finder sted under præstens prædiken. Konfirmander bliver jævnlige involveret f.eks. til at dele salmeark ud eller bede én af bønnerne.

Lægfolk læser teksterne, og hele gudstjenestens forløb og dagens salmer fremgår af det salmeark, som præsten udarbejder inden hver gudstjeneste. Det gør det nemt for folk at være med – også dem, der ikke kommer ofte i kirken og ikke har liturgien på rygraden.

Det ligger helt i tråd med de tre værdier, som menighedsrådet har formuleret for kirkens arbejde. De tre værdier er, at Sdr. Bjert Kirke skal være *en åben kirke, en nærværende kirke* og *en involverende kirke* (se hele teksten på www.sdrbjertkirke.dk).

Dialog og frimodighed

Og hvem bestemmer så? Ja, det gør menighedsrådet sammen med præsten. Gudstjenesteudvalget drøfter ideer og muligheder og indstiller efterfølgende til menighedsrådet, der har det afgørende ord.

I alle ti år har vi i sognet altid oplevet velvilje fra såvel provst som biskop, hvilket giver sindsro. Det kræver selvfølgelig en præst, der mestrer dialogen, og det har vi. Tine Illum har selv engang i et indlæg om liturgisk frisogn skrevet:

"Som præst har jeg skullet lære at lede en gudstjeneste i stedet for at kontrollere den. Det har været en ubetinget glæde. At skulle tænke grundlæggende teologisk omkring liturgien og have et ikke-

fundamentalistisk forhold til alterbogen har været mere inspirerende og udfordrende, end jeg havde troet. Fagligt set har indsigterne fra liturgisk teologi været uvurderlige”.

Et væsentligt udbytte ved at være liturgisk frisogn er, at så mange taler med om gudstjenestens liv. Det har helt sikkert givet en frimodighed hos kirkegængere, som gerne drøfter gudstjenestens liv – og har en mening. For tag ikke fejl. Meninger brydes naturligvis, når der sker ændringer, og når følelserne på et tidspunkt kommer i spil.

Sdr. Bjert Kirke var hele 2015 lukket p.g.a. renovering, og gudstjenesterne foregik det år i Sognehuset. Her måtte liturgien tilpasses de anderledes rammer, og det var alle indforstået med. Tilbage igen i kirken blev der ændret på liturgien på flere punkter. Vi fortsatte f.eks. uden indgangs- og udgangsbøn. Vi sad ned under læsningerne, og dagens tekst blev læst fra gulvet af lægmand.

Det har givet anledning til en del debat, og efter et halvt års tid med den nye form, blev den drøftet i gudstjenesteudvalget, som efterfølgende sendte en indstilling til menighedsrådet. Efter en livlig debat er liturgien nu tilpasset på enkelte punkter f.eks. er læsningen af dagens tekst tilbage på prædikestolen. Den ”nye” liturgi træder i kraft 1. søndag i advent og anvendes, indtil der kommer nye ændringer efter overvejelser, drøftelser og vedtagelse.

Som vores præst siger:

- Det er vigtigt, at vores proces i sognet altid er langsom. Det SKAL den være, for vi må give os tid til at lytte til og tale med hinanden. Og vi må bøje os for hinanden. Vi kan ikke få en gudstjeneste, hvor alle får deres vilje – det kan man ikke nogen steder. Vores håb er i stedet at få en gudstjeneste, som alle deltager i med glæde.